

A1. α. 1. Λάθος «Αί μὲν τοίνυν ἄλλαι ἀρεταὶ καλούμεναι ψυχῆς κινδυνεύουσιν ἐγγύς τι εἶναι τῶν τοῦ σώματος – τῷ ὄντι γὰρ οὐκ ἐνοῦσαι πρότερον ὕστερον ἐμποιεῖσθαι ἔθεσι καὶ ἀσκήσεσιν – ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὔσα».

2. Λάθος «ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὔσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν, ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρήσιμόν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερόν γίγνεται».

3. Σωστό «Τούτου τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, αὐτοῦ τέχνη ἂν εἴη, τῆς περιαγωγῆς, τίνα τρόπον ὡς ῥᾶστα τε καὶ ἀνυσιμώτατα μεταστραφῆσεται»

β. 1. η αντωνυμία «σφεῖς» αναφέρεται στη λέξη τινές ἐπαγγελλόμενοι.

2. η αντωνυμία «ῶ» αναφέρεται στη λέξη τὸ ὄργανον.

B1.

Ο Σωκράτης, ερμηνεύοντας την αλληγορία του σπηλαίου, παρουσιάζει τη φύση της παιδείας. Αρχικά, αναιρεί τη χρησιμοθηρική αντίληψη των «επαγγελματιών» δασκάλων για την παιδεία, των σοφιστών, οι οποίοι την εκλαμβάνουν ως απλή παροχή γνώσεων από τον δάσκαλο στο μαθητή. Η απόκτηση της γνώσης, σύμφωνα με την πλατωνική αντίληψη, δεν είναι μία εξωτερική και επιφανειακή διαδικασία, αλλά αποτελεί μια εσωτερική διεργασία, η οποία ονομάζεται «ανάμνηση». Κατά τον Σωκράτη, ο ρόλος της παιδείας είναι να αφυπνίσει την ψυχή, ώστε να μάθει αυτό που ήδη γνωρίζει, από την πρότερη ζωή της στον υπερουράνιο τόπο. Έτσι, η γνώση βρίσκεται μέσα στην ανθρώπινη ψυχή και ο ρόλος του δασκάλου είναι να την καθοδηγήσει, ώστε να ξαναθυμηθεί αυτά που ήδη γνωρίζει. Η σωκρατική παιδεία είναι καθολική και στοχεύει στην ολόπλευρη, ηθική και πνευματική, καλλιέργεια της ανθρώπινης ψυχής.

Η μεταστροφή της ψυχής προς την γνώση πραγματώνεται με όλες τις λειτουργίες της και όχι μόνο με το ὄργανο της γνώσης, τον νου. Η λέξη *φανότατον* συσχετίζει την αλήθεια και τη γνώση με το φως και βρίσκεται σε υπερθετικό βαθμό γιατί αναφέρεται στο απαύγασμα της γνώσης, το Αγαθό. Η ουσιαστικοποιημένη μετοχή του *εἰμί*, τὸ ὄν, αποδίδει την υπαρκτική σημασία του ρήματος. Το ὄν είναι το υπαρκτό. Η αναζήτηση του αληθινά υπαρκτού αποτέλεσε εξ αρχής για τη φιλοσοφία μέγα ερώτημα, το λεγόμενο οντολογικό ερώτημα: τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ζητούμενον καὶ αἰεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν (Αριστοτέλης, Μετὰ τὰ φυσικά 1028b2-4). Αυτό που υπάρχει πραγματικά είναι μόνο οι Ιδέες, όχι τα αισθητά. Στην πλατωνική διδασκαλία το Αγαθό ταυτίζεται με το αληθινά υπαρκτό, με το ὄν. «Φανός» σημαίνει «φωτεινός», «λαμπρός». Η λέξη *σκοτώδης*, που ακολουθεί, είναι αντίθετη. Η συνηθισμένη στον Πλάτωνα αντίθεση

ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι λειτουργεί συμβολικά για την αντίθεση παιδείας – απαιδευσίας (έλλειψη παιδείας).

Η παιδεία είναι η άνοδος της ψυχής από το σκοτάδι στο φως, η πλήρης μεταστροφή της από το απατηλό στο αληθινό. Ο Σωκράτης χρησιμοποιεί το ρηματικό επίθετο *περιακτέον* για να δηλώσει την αναγκαιότητα της καθολικής στροφής του ανθρώπου προς το *ὄν*, τις Ιδέες και την Ιδέα του Αγαθού. Το ρηματικό επίθετο προέρχεται από το ρήμα *περιάγω*, το οποίο σημαίνει «στρέφω κυκλικά». Στην αλληγορία του σπηλαίου, η αδυναμία των δεσμοτών να στρέψουν κυκλικά τα κεφάλια τους εξαιτίας των αλυσίδων (*κύκλω δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν*) συντελεί στην άγνοιά τους και τους καθλώνει στο στάδιο της «εικασίας», καθώς πιστεύουν πως οι σκιές που βλέπουν μπροστά τους είναι η πραγματικότητα. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου *περιακτέον*, το οποίο όμως δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση αλλά αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχής από τον κόσμο των αισθήσεων προς τον κόσμο των Ιδεών. Πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή όλης της ύπαρξης προς τον «ήλιο», προς το αγαθό –για μια επώδυνη πορεία. Λίγο παρακάτω (521d) ο Πλάτων θα ονομάσει την άνοδο της ψυχής προς το όντως *ὄν*, «μεταστροφή/επιστροφή της ψυχής από μια νυχτερινή μέρα στην αληθινή μέρα» –και αυτή είναι η «αληθινή φιλοσοφία». Με αυτό τον τρόπο δηλώνεται η αναγκαία στροφή της ψυχής προς τη γνώση και την πραγματικότητα, που θα την ελευθερώσει από το σκοτάδι της πλάνης και της αμάθειας. Πρόκειται για την περιαγωγή της ψυχής από τα αισθητά στα νοητά, από τα πάθη στην αρετή, από τη φύση στις Ιδέες. Αυτό είναι το νόημα της παιδείας. Η παιδεία δεν περιορίζεται, δηλαδή, στη μάθηση, αλλά είναι η μεταστροφή όλης της ύπαρξης του ανθρώπου προς το Αγαθό. Στόχος της μόρφωσης είναι να στρέψει την ψυχή από τον κόσμο των αντικειμένων, του γίγνεσθαι, στον κόσμο του ὄντος, σε αυτό που πραγματικά υπάρχει: τις Ιδέες και την Ιδέα του Αγαθού. Η *περιαγωγή*, λοιπόν, είναι η μεταστροφή της ψυχής προς την αλήθεια, από τα αισθητά (το απατηλό) στα νοητά (στον κόσμο των Ιδεών, το όντως υπαρκτό), από τα πάθη στην αρετή, από τη φύση στις Ιδέες. Δεν είναι απλώς μάθηση, αλλά μεταστροφή της όλης ύπαρξης. Η λέξη «μεταστροφή» έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα καθολικό χαρακτήρα και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία. Η άνοδος της ψυχής προς το *ὄν* αποτελεί την πορεία από τον κατώτερο (εικασία) στον ανώτερο αναβαθμό γνώσης (νόησις). Εκεί, η ψυχή κατανοεί την Ιδέα του Αγαθού, που είναι η ύψιστη πηγή του όντος και της γνώσης. Όταν η ψυχή έρθει σε επαφή με την αλήθεια, θα είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται με τον νου και να μη βασίζεται στις αισθήσεις, θα αντιληφθεί ότι προηγουμένως δεν μπορούσε να δει καθαρά, γιατί έβλεπε μόνο μεταβλητές και απατηλές εικόνες.

Η παιδεία είναι η ανοδική πορεία από το σκοτάδι στο φως. Η απελευθέρωση των δεσμοτών και η στροφή του κεφαλιού τους προς τα πίσω σταδιακά καταλήγει στην ανάβασή τους από το σκοτάδι της σπηλιάς στο φως του νοητού κόσμου. Έτσι, η

μεταστροφή της ψυχής συνιστά και ανέβασμα προς το φως, μέχρι να μπορέσει να αντικρίσει το αληθινά υπαρκτό. Η περιαγωγή δεν είναι μια μικρή κίνηση, αλλά μια πλήρης στροφή γύρω από το σώμα, ώστε ο δεσμώτης να γυρίσει την πλάτη στις σκιές και να αντικρίσει αρχικά τη φωτιά και τα ομοιώματα, αλλά, κυρίως, να μπορέσει να βρει την έξοδο προς το χείλος της σπηλιάς. Έτσι, η περιαγωγή καθίσταται η στροφή ολόκληρης της ύπαρξης προς τον Ήλιο, προς το Αγαθό. Για να διαπαιδαγωγηθεί η ψυχή του ανθρώπου, για να οδηγηθεί από το σκοτός της σπηλιάς στο φως και να γνωρίσει την αλήθεια, έχει ανάγκη από την αρωγή ενός εμπνευσμένου παιδαγωγού, που θα την απελευθερώσει και θα την οδηγήσει προς το Αγαθό, εξαναγκάζοντάς την να το αντικρίσει. Η περιαγωγή της ψυχής είναι σε ένα πρώτο στάδιο μια περιστροφή, ώστε να ιδωθούν τα πράγματα, όχι από μια δεδομένη, αλλά από μια διευρυμένη οπτική γωνία. Είναι μια ψυχική μεταβολή που απελευθερώνει τον άνθρωπο από τα δεσμά των παραπλανητικών αισθήσεων και τον ωθεί σε μια νοητική θεώρηση του κόσμου. Είναι, ωστόσο, απαραίτητο, να καταστεί εντέλει η περιαγωγή μια ολική μεταστροφή της ύπαρξης, μέσω της φιλοσοφικής παιδείας.

Στην αλληγορία του σπηλαιού εντοπίζεται η αντίθεση ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι, τη νόηση και τις αισθήσεις. Τονίζεται, λοιπόν, μέσω της αλληγορίας, η ικανότητα της φιλοσοφίας να δια φωτίζει τον άνθρωπο, καθώς και η απελευθερωτική της δράση. Ο άνθρωπος απελευθερώνεται όταν αξιοποιήσει τη λογική του και την ανάγκη σε οδηγό για τη ζωή του σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Έτσι, συντελείται μια ολιστική αλλαγή του ανθρώπου, μια μεταστροφή της ύπαρξής του, μέσω της βαθύτερης κατανόησης του κόσμου και της κοινωνίας. Κατά τον Πλάτωνα, η παιδεία δεν μπορεί να στοχεύει απλώς στην παροχή συγκεκριμένων γνώσεων, που θα χρησιμεύσουν στην καθημερινή ζωή. Στόχος της είναι η αποθέωση της ζωής, μέσω της μεταστροφής ολόκληρης της ψυχής προς το Αγαθό, μέσω της στροφής των «ματιών» της ψυχής προς το όντως υπαρκτό. Βέβαια, η καθολική στροφή του ανθρώπου προς το Αγαθό, η περιαγωγή, αποτελεί ένα απαιτητικό έργο, καθώς προϋποθέτει την αποδέσμευση από τις αισθήσεις και την ενόραση της ψυχής, όπου βρίσκονται οι Ιδέες. Επομένως, η τέχνη της παιδείας ανακατευθύνει τις έμφυτες γνωστικές δυνατότητες του ανθρώπου προς τη σωστή κατεύθυνση, οδηγώντας τον από το σκοτάδι της άγνοιας (το απατηλό) στο φως της γνώσης (το αληθινά υπαρκτό) βοηθώντας τον να ολοκληρώσει, με τρόπο αποτελεσματικό και εύκολο, τη διαδικασία της περιαγωγής, της ολιστικής ψυχικής προσέγγισης του Αγαθού.

B2.

Μέσω του λόγου του Σωκράτη ο Πλάτωνας εναντιώνεται στους σοφιστές, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι μπορούν να **εμφυτεύσουν** γνώσεις και δεξιότητες στην ψυχή του ανθρώπου. Κατ' αυτούς, ο ρόλος τους ως δασκάλων είναι να γεμίσουν την ψυχή με γνώσεις. Αυτό συνεπάγεται ότι πιστεύουν πως οι γνώσεις δεν προϋπάρχουν στην ανθρώπινη ψυχή, αλλά είναι έργο του δασκάλου να τις εμφυσήσει σε αυτήν. Για τον

Πλάτωνα, η παιδεία που ισχυρίζονται ότι παρέχουν οι σοφιστές έχει **χρησιμοθηρικό χαρακτήρα** και στοχεύει στην απλή παροχή γνώσεων για **κοινωνικούς σκοπούς**. Σύμφωνα όμως με τα λεγόμενα του Σωκράτη, η γνώση βρίσκεται μέσα στην ανθρώπινη ψυχή και ο ρόλος του δασκάλου είναι να **καθοδηγήσει** την ψυχή του μαθητή, ώστε να **ξαναθυμηθεί** αυτά που ήδη γνωρίζει. Η σωκρατική παιδεία είναι **καθολική** και στοχεύει στην ολόπλευρη – ηθική και πνευματική – καλλιέργεια της ανθρώπινης ψυχής. Ο Πλάτων δεν πιστεύει ότι ο άνθρωπος αποκτά τη γνώση ως πληροφορία που λαμβάνει χώρα έξωθεν, αλλά ότι την ανακαλύπτει και την παράγει μέσα του. Για αυτό και αυτήν την έντονα βιωματική γνωστική διαδικασία την ονομάζει συμβολικά **ανάμνησιν** (Φαίδων 76a).

Ο Πλάτωνας διατύπωσε τη θεωρία για τη γνώση ως ανάμνηση (θεωρία της ανάμνησης), σύμφωνα με την οποία η ανθρώπινη ψυχή προϋπήρχε του σώματος. Περιπλανώμενη στους ουράνιους τόπους γνώρισε τις Ιδέες, αλλά όταν εισήλθε στο σώμα τις λησμόνησε – γι' αυτό και το σώμα παρομοιάζεται με **σήμα** (=τάφο) της ψυχής. Οι αισθήσεις μας τροφοδοτούν αυτή τη λήθη, γιατί εξαιτίας τους η ψυχή προσλαμβάνει λανθασμένες εντυπώσεις. Όμως, ο παιδαγωγός μπορεί να καθοδηγήσει τον άνθρωπο ώστε να απελευθερωθεί από τις αισθήσεις του και να βασιστεί στη νόηση, ώστε να ξαναθυμηθεί την αλήθεια. Το σπουδαιότερο μάθημα που θα βοηθήσει τον άνθρωπο να οδηγηθεί στην αλήθεια είναι η διαλεκτική. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για να καταλάβουμε τι εννοεί ο Πλάτωνας είναι το περιστατικό με τον δούλο Μένωνα, ο οποίος δεν γνώριζε γεωμετρία. Ο Σωκράτης, μέσω των κατάλληλων ερωτήσεων, τον κατηύθυνε, ώστε να λύσει ένα γεωμετρικό πρόβλημα. Τι σημαίνει αυτό; Ο δούλος είχε ήδη τη λύση μέσα στην ψυχή του, αλλά χρειαζόταν τη σωστή καθοδήγηση, ώστε να την αναζητήσει και να την ξαναθυμηθεί. Επομένως, κάθε άνθρωπος έχει έμφυτες στην ψυχή του τις Ιδέες και με τη σωστή καθοδήγηση μπορεί να τις ανακαλέσει και να φτάσει στην αλήθεια. Έτσι αποδεικνύεται ότι η γνώση είναι, στην πραγματικότητα, ανάμνηση. Επομένως, οι γνώσεις που προέρχονται από τον εξωτερικό κόσμο και τις εσωτερικεύει ο άνθρωπος μέσω των αισθήσεων, δεν αποτελούν πραγματική επιστήμη, αλλά συχνά παραπλανούν, καθώς προσφέρουν μια ψευδαίσθηση επαρκούς γνώσης και υπονομεύουν την αλήθεια. Ο Σωκράτης και οι σοφιστές είχαν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις σχετικά με την κατάκτηση της γνώσης. Οι σοφιστές ασκούσαν τη διδασκαλία ως επάγγελμα, πληρώνονταν, δηλαδή, για το έργο τους, ενώ ο Σωκράτης δεν ήταν επαγγελματίας δάσκαλος, με την έννοια ότι δεν λάμβανε κάποια χρηματική αμοιβή. Δεν πίστευε ότι μετέδιδε γνώσεις στους μαθητές, αλλά, σαν μαία, τους βοηθούσε να ανακαλύψουν τις γνώσεις που είχαν μέσα τους. Οι σοφιστές, αντίθετα, μετέδιδαν στους μαθητές τους γνώσεις σε ποικίλους τομείς, όπως η ρητορική ή η πολιτική.

Αξίζει να παρατηρήσουμε την διπλή επανάληψη της πρόθεσης **έν-** (**ένούσης - έντιθέναι**) τονίζεται η εσωτερικότητα της γνώσης. Για να κάνει πιο κατανοητό τον ισχυρισμό των επαγγελματιών δασκάλων, των σοφιστών, ότι τοποθετούν τη γνώση στην ανθρώπινη ψυχή, ο Σωκράτης χρησιμοποιεί μια παρομοίωση (**οἷον τυφλοῖς**

ὀφθαλμοῖς ὄψιν ἐντιθέντες). Είναι, λέει, σαν να τοποθετούν σε ένα τυφλό μάτι την ικανότητα της όρασης. Το τυφλό μάτι αντιστοιχεί με την απαίδευτη ψυχή και η ικανότητα της όρασης αντιστοιχεί με τη γνώση. Κατά τον Σωκράτη, βέβαια, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Κανείς δεν μπορεί να τοποθετήσει σε ένα τυφλό μάτι την ικανότητα της όρασης. Μπορεί μόνο να στρέψει το βλέμμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Έτσι και η ψυχή έχει ήδη μέσα της το ὄργανο της γνώσης, την ικανότητα της θέασης του Αγαθού, και ο ρόλος του δασκάλου είναι να τη στρέψει προς αυτό, κάνοντάς την να ξαναθυμηθεί όσα ήδη γνωρίζει. Μέσω αυτής της παρομοίωσης ο Σωκράτης θέλει να τονίσει ότι οι ορθοί παιδαγωγοί δεν είναι αυτοί που διατείνονται ότι μπορούν να γεμίσουν την ψυχή των νέων με γνώσεις. Η παιδεία δεν είναι απλώς μια μέθοδος παροχής πληροφοριών και ο νέος δεν είναι κενός πριν από την επαφή του με τον δάσκαλο. Ο ρόλος επομένως ενός σωστού παιδαγωγού είναι να αφυπνίσει την ψυχή του νέου και να τη στρέψει προς τη σωστή κατεύθυνση, ώστε να ξαναθυμηθεί όσα ήδη ξέρει.

B3.

1-α

2-γ

3-β

4-β

5-γ

B4.α

φάνον- φάσμα

ἀνασχέσθαι- ανακωχή

περιακτέον- άξονας

ἐντιθέντες-παρακαταθήκη

ἀπόλλυσιν- απώλεια

Bα. Β

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα πολλοί θεωρούσαν την Αμερική γη της επαγγελίας.

Διαβάξει βιβλία επιστημονικής φαντασίας.

Γ1. Και αν κάποιος με ρωτούσε: Αλήθεια, αν κάποιος αδικεί την πόλη, λες ότι τάχα πρέπει να κάνουμε μαζί του ειρήνη; Δεν θα το έλεγα· αλλά μάλλον υποστηρίζω ότι πολύ γρηγορότερα θα τους τιμωρούσαμε, αν δεν αδικούσαμε πρώτοι κανέναν· γιατί δεν θα είχαν κανέναν ως σύμμαχο.

Γ2. Ο Ξενοφών στο διδακτικό του έργο « Πόροι ή Περί προσόδων» απαντά σε αυτούς που υποστηρίζουν ότι από οικονομικής άποψης ο πόλεμος είναι πιο επικερδής για τις πόλεις από την ειρήνη. Στηριζόμενος στην εμπειρία του παρελθόντος επισημαίνει ότι κατά την διάρκεια ειρηνικών περιόδων εισέρρευσαν πολλά χρήματα στην πόλη ενώ κατασπαταλήθηκαν την διάρκεια του πολέμου. Το ίδιο διαπιστώνει ότι ισχύει και στην εποχή του καθώς για τη διεξαγωγή του πολέμου πολλά από τα έσοδα δαπανήθηκαν ασυλλόγιστα. Αντιθέτως την περίοδο της ειρήνης τα χρήματα αυτά θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τους πολίτες με όποιον τρόπο επιθυμούν. Κρίνει λοιπόν, απαραίτητη την υιοθέτηση μιας ειρηνικής πολιτικής, η οποία θα ωθήσει τους υπόλοιπους Έλληνες να εμπιστεύονται πλέον τους Αθηναίους και να επιδιώκουν τη φιλία τους.

Γ3α. ἐξέλειπες

εἰσήεις/ εἰσήεισθα

κατεδαπανῶ

Γ3β. μάλα, μάλιστα

ταχέως /ταχύ, τάχιστα

Γ3γ. τισί(ν)

πρόσοδοι

πολίτα

Γ4α. ἡ εἰρήνην: β' ὅρος σύγκρισης από το κερδαλέωτερον (ἢ +ομοιόπτωτα με α' ὅρο σύγκρισης)

ταῦτα: υποκείμενο του ρήματος κριθείη (αττική σύνταξη)

τῶν προσόδων: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική από το πολλάς

ἄγειν: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο του απροσώπου ρήματος χρή (ετεροπροσωπία)

β. ἀνενεχθέντα: κατηγορηματική μετοχή, εξαρτώμενη από το ρήμα εὐρήσει, που αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος χρήματα

γ. πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση κρίσεως, μερικής ἄγνοιας, καθώς εισάγεται με το ερωτηματικό επίρρημα πῶς. Η πρόταση λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο του ρήματος οὐκ οἶδα.

ὡς χρή καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν: δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση κρίσεως που δηλώνει υποκειμενική κρίση, αφού εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὡς. Η πρόταση λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο του ρήματος λέγεις της κύριας πρότασης.